

Gyűjtő: KNEZNY JUDIT

Gyűjtés ideje: 1965. nyár

TART.: MAGYAR ÉGRESI NÉPRAJZI ADATOK

(NYOMTATÁS, ARATÁS, KENDER MUNKÁJA, GYERMEK JÁTEK)

5 lap

Földrajzi mutató: MAGYAR ÉGRES

Szakmutató: VII, A, 5,

Iratgyűjtő

MSZ 5617

PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁROZÁS

ÁTVÉSETVE AZ EGYSÉGES DK. 959-es TETELE ALÓL

Képes bandák

Magyaregres, 1965. szept.

Gyűjtő: Knézy Judit

Adatközlő: Vianót Ferenc

1. Hol szolgált?

Galambos pusztán szógát apám, ott heti napszámosok voltunk 3-4 koronát fizűttek. Magyrau vőgy-ben, ez a bankosoké vót hónapszámara. Később én Inkeinél a Birkamajorban hetis vótam, göbölös. Az uraságnak a hetisekér nem köllött Otit fizetnie.

Bogáton képes bandában dógoztunk. Hetesre is mentűnk aratni.

2. Kikből állt a képes banda?

A képes bandában 15 kasza és 15 kötő és marokszedő.

3. Bérezésük hogy osztott meg?

A kaszás két részt kapott, a marokszedő hét mérőt, a kötő 1 mérőt.

Ha rossz termés vót, nemsok maradt a kaszásnak, ha kiadta a két részből a marokszedőnek a 7 mérőt és a kötőnek az egy mérőt, mert a két részből kellett kifizetnie a marokszedőt és a kötőt.

4. Képesgazda

Avót a földadats, hogy évközbe összeszűdte a bandát. Szerződötetett zinkuk bennűnket. Beműntűnk az irodába és aláirtuk. Ő is dolgozott, csak mikőx jűtt az uraság, letűtte a kaszát, akkő fűvűtte a kötűt és kűzösen kötűttűnk mőg. Az nem kapott tűbbet mitűlenk csak 1 hold kukoricafűdöt használatba. Mind helyiek vótűnk a bandába.

Mikő már feleségűs lettem, már csak itt arattam. Munka végeztivel vót bál az uradslomba. Őte nem vót csak 100 l bor. Gazdáná vót ádomás, tészta, bor korlátlanul.

Téli hónapokban mentem e göbölűsnek. Ápűtem és köllűtt a pénz. Nem vót jű a felelűsség miatt. Ugy tessék elképzeni: Cserháton mögdűgleszt egy lovat valaki rongy embűr, nekűm is károm vót belűle. Ugy van most a kűzűsben is.

5. Masinyálás

Masinyálásnál 10-ed részűrt dógoztak. 6 rész vót a gazdáé, a maradék 4 rész a bandáé vót. 16-18-an vótak a bandában. Addig mentek, mig néhol 5 részt kaptak. 21-en is előfordűt, hogy vótak a bandában. Két ötűtűnek a gazda ádott 5-5 kg buzát, mer azoknak ott köllűtt hánű. Legjűbban ötűtű vótam. 3 hétűg xxxm arattűnk, hamar műnt az összehordás. 2-3 hétűg masinyátűnk. Áxxxű A masinyálást kűlűn béreztűk. Egy-egy nap 2 vagonnal is lemasinyátűnk, regge 3-tűl este 9-ig. Kettűn a feleségűmme 7q buzát 3q gabonát is kaptűnk.

Rűndűs kűrűmények kűzűtt sűtűtkor leátűnk, ritka vót, ha továbűb tartott. Vót egy kis kapzsiság is, ha egy szűp szűrűt el akartek érnű, mondűtk, gyorsan csinyájűjűtűk, nehogy a másik gűp érgűye el.

/ A járgányos gűp, et kűzzel hajtottűk, a dobűt 1912-13-ban. Aztűn kerűlt a rostára. 10 q-t is tudűnk vele, hat ember 2 nű végezűn. Hat hajtottű, egy ötűtű, egy kűzreadogató vót. Kettű a szaumát szűrtű. Rudazűkötűlűl hűztűk, így tűbb vót a lendűlet.

A masinyán vót : a gűpűsz /tulajdonos/ 2 ötűtű, 1 kűevűgű, 2-4 kűvedobálű, 2v polyvás, 1 zsákűlű, 1 zsákűgűtű, a szaumánál 3-4 hordűta a szűmát vellával. Őda ment tűbb erűű, ahol szűrut a munka. Vátottűk egymást. A fehérnűpek csak félrűszűsesek vótak régebben, késűbb tűbbet kaptak.

/folytatás /

Mi ötötök szoltunk, hogy az asszonyok is mögérdömlik, mert egész nap csak nyelik a port a poxjvalukban. A nők pojvások, szóumások, zsákaggettők, kötők, kévemetélők voltak.

Egyébként ügyes és erős nőt sokmindönre befogtak. Pl. marokszödő volt férfi is nő is, kötő is. A Puskás Lidi még kaszált is.

Az uradalomba 20-as volt a kereszt, 10-es volt a kéve. A felső volt a "pupja" vagy "papja", alul az asó kéve, köztük a vállkévék. A kaparást "kusza kévének" hittük.

A kazaba 500-800 kereszt is vót. Legkevesebb 4 -nek köllött lenni rajta. Hosszu kétágu vellát "kévehányó vellát" használtak. Két kazalrakó vót.

Ketűő kézreadta. Ha még gyutott egy embör, akkor azt "vögyelőnek" hitták.

Ha nem érték el letről, az uradalomban vót állás, mink két cöveket tettünk

be, két kévét rá. Felette még egy vót a "macskába", az benn át /állt/ a "hajón". Szegény nagyon csuszott. Hosszukás kazat, raktunk. A tüje vót kifele a hajazásig, a hajazásnál a feje, de legfelül megint a tüje.

A kosztos aratók nem kaptak 10-edet, ezek többnyire havi munkások vótak -Trencsényből, Nyitrából tótok, vagy Fehér megyéből. Hat hónapra 6q buzát, kosztot és valamennyi pénzt kaptak.

A summások külön dolgoztak 3 banda arató volt /gesztiék, egresiek/ Elosztották, mellik tábla mellőnké volt.

Az aratási munkába bevonták az állandó cselédeket is, ezek külön arattak, rakták a kazat.

A bérezésnél az aratás és behordás egy bérezés vót, a cséplés külön részért vót.

Bogáton Hirsch Ödön az aratóknak adott ki kukoricafödét rét kaszálásért /3 hódát kellett kaszálni -2 hód elejít, egy hód sargyut/, a termést az uraság haza vitette. Adott ki harmados répát /burgondit/ a kaszálóknak. Ez nagy könnyebbséget jelentett, mert télire gabona is kukorica is meg répa is vót.

Magyaregres, 1965. szept.

Adatközlő: Kozári Lajos 71. é.

Gyűjtő: Knézy Judit.

Aratás

Nyomtatás

"Hát kéröm szépen, a szűrűt kiszokta a gaz verni, aztán amikor készültünk a takarulláshoz, ^{akkor} nekiűtünk, ^{az egész család} kivakartuk a szűrűt, összekupacóztuk a szűrűbe a szemetet, amit ~~k~~ivakartunk, aztán hát kocsival elhordtuk. Azután következett a takarullás a gabonahordágra, a bősőségnek van szűrűje, amikor elsőnek csináltuk, akkor is csak úgy csináltuk, hogy mentünk kapva, sarlóval, kivakartuk, kisaraboltuk, összekupacóztuk, kihordtuk a ~~es~~ kocsivá a szemetet, akkor aztán mögkésztük a szűrűt. Akkor nekiűtünk takarúni, hordani be a gabonát. Összeűtünk ketten, hárman, négyen is ilyen gazdák, előbb az egyikét hordtuk be aztán a másikat, hol az enyimet hordtuk először, hol a másikat, például ebbe az évbe az enyimet hordtuk elsőbe, jövőre a másikat. Hát nem volt olyan unalmas, mintha az ember maga hordta volna. Aztá egy-nap két nap bevittünk mindent. Akkor behordtuk a gabonát összehordtuk kazabá, úgyhogy jóteteje legyen be ne ázzon vártuk a cséplőgépet, amíg odaért."

Hát nem nyomtatták abban az időben a gabonát?

"Nem csak a lencsét. Az úgy mönt, hogy a lencsének is a szűrűt elkészítettük, iszen nem nagy hej köllött neki, mer mondom nem ollan sokat vetítettünk, akkor belehordtuk, belevittük a lencsét, eterítettük, egy kicsit száradt, akkor osztá rámentek a lovak. Az ágyás alakja körlap vót. Akkor a férfi középpenn állt fogta a lovat, hosszan megeresztette, hogy a ló tudjon mindenfelé tudjon mennyi, akkor osztá a lovak me möntek körbe. körbe, mögszokták má a lovak és úgy mentek, hogy egész jó. Aztá így nyomtattuk a lencsét. Mindaddig nyomtattuk, amíg meg nem készűt. Megkezd-tük belü elsőbe, akkor aztá mindig kijjebb eresztteni, megeresztettük a gyepűt, akkor a ló már tudta, akkor mönt kijjebb. Úgyhogy az egész szűrű az egész ágyás hát el lött nyomtatva. Akkor mikor a teteje má jó vót, akkor mögforgattuk a lencsét, akkor egy kicsit száradt megen, természetes jó idővel nyomtattunk ugye, mert annak jó idő köll, mikor az ember nyomtat. Egy kicsit száradt, aztá megen rá möntünk. Így osztá elkészűt a nyomtatás. Akkor osztá hajtórostán, vótak hajtórosták akkoriba, hiszen nekünk is vót, hajtórostá leeresztettük ~~xxxx~~, lerostátuk. Tiszta lött. Amikor volt gabonanyomtatás, az is csak így készűt biztos. De mondom én nem emléksző az én időmbe. gabonanyomtatásra Magyaregresön, itt nem vót. Azelőtt lehetett. Mert akkor vótak olyan cséplőgépek, úgyhogy ló húzta körü."

Kendermunka

Magyaregres 1965. szept.
I. Kozári Lajos
Adatközlő: Kozári Lajosné
Polgár Rozália II.
Gyűjtő; Knézy Judit

I. Hát a kendernek a földet nagyon jól el köllött készíteni. többszöri szántást kapott ősssel is, tavasszal is, úgyhogy annak jó földjének köllött lönni a kendernek, még jobb földjének, mint a gabonának. Evetettük a kendert, mögboronyátuk, úgyhogy jó apró földje lett, akkor osztá a kendör kiket egy hétre, 8-10 nap múlva kiket, aztá nyütt a kender. Mikor osztá odaértünk má, hogy nyüni köllött aratás felé, akkor a virágos kendert asszonyok szokták nyüni, összelöttek kia apró kévékbe kötve, aztá ott száradt a földön egy pár napig.

II. A kendermunkának a kalákája: a kendört kinyüttük, megszáradt, akkor aztá eláztattuk a kenderáztató tóba. Férfi áztatta, nekem is az uram szokta, beletették a tóba, csaptató fávóavva szoritották le, aztá akkor három hétig benne vót a tóba. Mikor aztá már kiázott, már foszlott a kender, akkor aztá mentünk kiköteni. Kenderkötésnek neveztük aztat. Kilött teregetve a tó körül, megszáradt, akkor hazahoztuk, tilóva, kendervágó tilóva avva vágtuk el. Egyik nagyobb vót a másik szorosabb, de csak kendervágó tilónak neveztük a kettőt. Mikor má készen vót, akkor kivát ahol lány vót, összehitta a barátokat este és akkor aztán nyomták a kendert, kendernyomó vót akkor. Deszkát tettek a lábuk alá a kapuhó és a lábuk alatt nyomták a kendert, ^{meztláb} tiporták. Mikor már elvégezték a kendernyomást. A legények közben beszélgettek velük és mentek megnézni, hogy elég puha -e a kender? "Eleg puhák-e a lányok". Kendernyomás után, mikor evégezték a lányok a gazdaasszony ugye tésztát is sütött, forralt tej vót, terített asztalt, aztá öttek, mikor öttek, vót harmónika, danutak a lányok, muzsikáltak, táncutak. Ujra akkor kivolt tilóva, gerebenyezés vót, aztá akkor télnek ideje vót osztán fontak az asszonyok. Nem kézzel fontak, fő volt kötve a babicára és úgy fontunk rokkán. Készen vót a fonál akkor mögpállótuk homus lugga. lugot csnyátunk, akko egy nagy lepedő vót, belerostátuk a hamut és úgy lött öntözve, addig vót öntözve, míg a lug nagyon sikos nem lött. I gy vót a ruhával is, meg a kenderrel is. Többször is forrava vót a lug. Aztán mögvetettük a fonalat. Kerítésen vót szárogatva, vagy kötélen, mikor mögszáradt mögdörgötük aztat, úgy vót a gombolitóra rátéve, főgombolitottuk osztá úgy ment a vetőfára. Jukas gombojagot c inyáltak. A szála foná a szép vót, amit mög kihuzott a gereben az kóc. Ezekből szöttek: abroszt, lepedét, Pamukos vászont is szöttek, vagy a melléke vót neki fonál, vagy a béle. Ez vót az a sodrott pamuk véve, akkor aztat vetöttük meg a vetőfán, azt huztuk fel a vetőfára, akkor osztá mönt rája a foná. Pamukra mönt a foná, fonára mönt a pamuk. Pamukos vászonból gatyá, férfiling, az asszonyoknak péntő.

Vót sima vászon, fonálmintinek neveztük az ilyeneket amin sima csik van.

Azután vót az a duplaverés, az két sámlán négy ~~sámlán~~ sámláva mönt, akkor möggyütt a fősződés.

Sokféle neve vót a mintáknak : egérfogas, csillagos, pántlikás, leveles rózsás. Ezek többen is előfordutak együtt: duplaveréses egérfogas, pántlikás-egérfogas, csillagos-rózsás, Duplaleveles-csillagos-egérfogas.